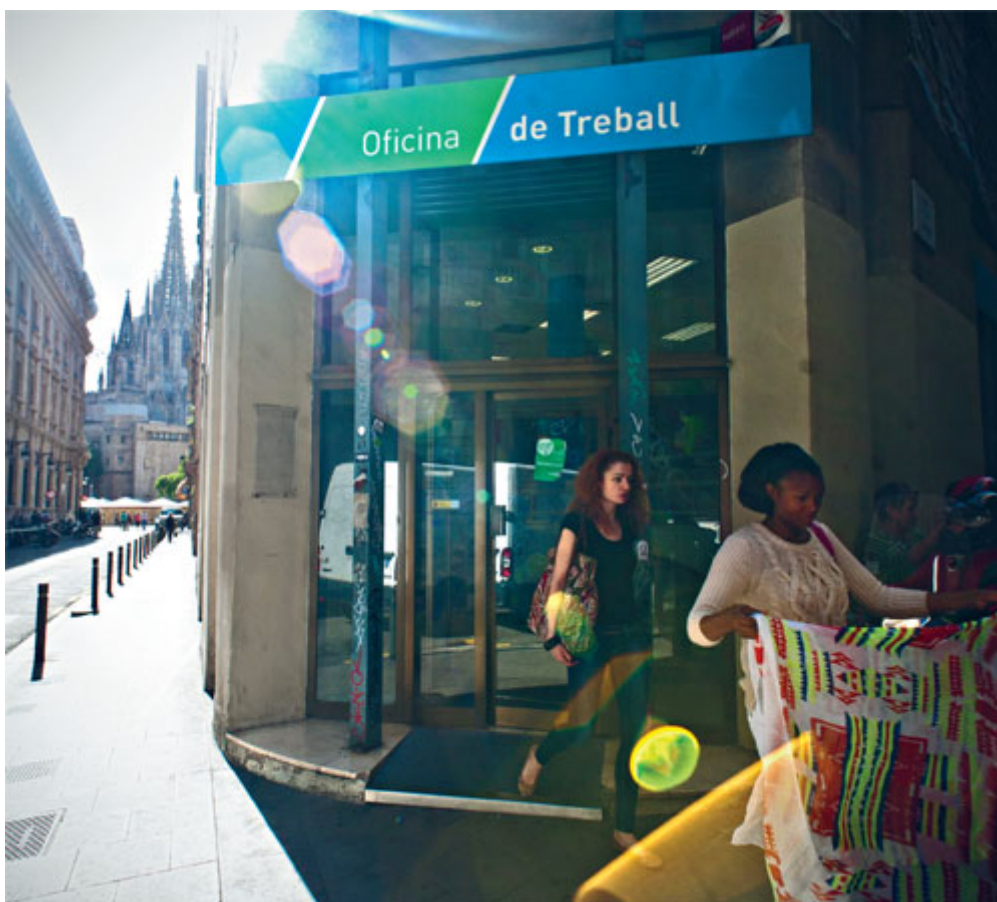

Unge merkes med arbeidsledighetens arr

I Spania er en fjerdedel av befolkningen arbeidsledige, av de under 25 år er over halvparten uten arbeid. Psykologforeningen i landet rapporterer om alarmerende økning i depresjon og andre psykiske lidelser.

PUBLISERT 7. januar 2014

NAV: Det er travelt på arbeidskontoret i gammelbyen Barrio Gotico, bare et kvartal fra Barcelonas karakteristiske katedral.

Dersom du først havner utenfor arbeidslivet som ung, vil problemene forfølge deg resten av karrieren. Fenomenet omtales som arbeidsledighetens arr. Paul Gregg, professor i økonomi og sosialpolitikk ved Universitetet i Bath, beskriver ifølge Aftenposten 16. mars i fjor arbeidsmarkedet etter finanskrisen i 2008 som en rangstige som ble forrykket. Høyt kvalifiserte personer mistet jobben og måtte søke stillinger ett eller to trinn lenger nede på stigen. Arbeidstakerne som vanligvis fant jobb på dette nivået, måtte gjøre det samme, og slik fortsetter det helt til nederst på stigen. Noen, oftest de nyutdannede, kommer ikke inn på stigen i det hele tatt.

Uten håp om arbeid

«Vår utdanning skal ikke betale deres gjeld» står det på plakatene. Flere tusener katalanere går i tog over Plaza Catalonia i Barcelona, de protesterer mot ytterligere kutt i utdanningen og for retten til undervisning på katalansk.

– Jeg tror ikke jeg får noen jobb, sier Miranda Gil (18) som går i demonstrasjonstoget sammen med venninnen Anges Maracas. Begge bor hjemme hos foreldrene sine mens de studerer på universitetet. De forteller om vanskelige tider i Spania nå, det er ikke enkelt å holde motet oppe og ha tro på framtida. Gil forteller om storesøsteren som er ferdig med universitetsutdanningen, og også bor hjemme.

– Hun får seg ikke jobb, ikke engang om hun jobber gratis som frivillig. Nå er hun deprimert. Jentene har lyst til å flytte for seg selv, men utsiktene ser ikke gode ut. Bare 25 prosent av spanjoler under 30 år har flyttet hjemmefra

– Hva som er viktig med å flytte hjemmefra? Uavhengighet. En forstår verdien av ting, det er så mye en ikke lærer før en flytter ut, sier Maracas.

– *Har dere tenkt på muligheten til å reise fra Spania for å søke jobb?*

– Vel en burde ikke gjøre det, vi må hjelpe landet vårt å komme seg på føttene igjen, sier attenåringene.

GATEDEMONSTRANTER: Spanjolene Miranda Gil (t.v.) og venninnen Anges Maracas demonstrer mot arbeidsledighet og kuttene i utdanning.

Dramatisk økning i psykiske lidelser

På bare fire år er økningen av psykiske lidelser i Spania alarmerende, og grunnen er den økonomiske krisen, ifølge studien «The mental health risks of economic crisis in Spain: evidence from primary care centres» publisert i *European Journal of Public Health*. Studien har sammenlignet data fra allmennleger fra 2006/2007 med data fra 2010/2011. Etter krisen led 47,5 prosent av de som oppsøkte legen av depresjon, en økning på 20 prosentpoeng fra fire år tidligere. Mens det i 2006 var 1,4 prosent som hadde problemer med alkoholmisbruk, hadde det økt til 6,2 prosent i 2010. Angstlidelser hadde økt med 8,4 prosent.

Josep Vilajoana er dekan i Colegio official de Psicologos en Cataluna.

– Arbeidsledighet, eller angsten for å bli arbeidsledig, problemer med å betale huslån og redsel for å bli kastet ut av hjemmet om en ikke kan betjene lånet, er faktorer undersøkelsen tror forklarer denne dramatiske økningen av psykiske lidelser, sier Vilajoana.

Forening hans representerer 45 000 psykologer i Spania og tilbyr også undervisning. De jobber aktivt mot nedskjæringen i helsebudsjettet etter finanskrisen.

– Denne dramatiske økningen av psykiske lidelser viser behovet for å integrere mental helse i allmennlegenes praksis ved å involvere psykologer allerede her. Det vil redusere legebesøk, ventetid og også bidra til å redusere uførhet og arbeidsledighet. Jo tidligere pasienten får hjelp fra psykolog, desto bedre, sier Vilajoana.

Han er bekymret for situasjonen til de unge i Spania, det finnes svært få offentlige midler som avsettes til deres mentale helse. De unges naturlige inngang til voksenlivet og ansvar forsinkes fordi de ikke kommer ut i arbeid. Mange ender opp i uformelle og usikre jobber.

SMÅ MARGINER: Hver fjerde spanjol står i dag utenfor arbeidslivet.

Psykologer på arbeidskontoret

Det er travelt på arbeidskontoret i gammelbyen Barrio Gotico, bare et kvartal fra hovedstadens karakteristiske katedral. Etter at de arbeidsledige har registrert seg, er psykolog Cristina Peyró den første mange av dem møter. For ett og et halvt år siden startet arbeidskontorene et prøveprosjekt med å ansette psykologer.

– Prosjektet er på et vis mitt barn, sier Peyró. Hun har bakgrunn innenfor arbeids- og organisasjonspsykologi og som coach, og har lært flere psykologer hvordan de skal motivere og orientere spanjoler til å finne jobb i et stramt marked.

Peyró vet alt om frustrasjonen finanskrisen har skapt for spanjolene. Hennes jobb er å se muligheter og motivere arbeidssøkerne. Hva bør de satse på? Bør de skaffe seg mer utdanning? Tenke helt nytt?

– Som psykolog har en kunnskap som gjør det enklere å lese og forstå mennesker, det er viktig i denne jobben. Men den største oppgaven vi har, er å få det mennesket vi har foran oss, til å se seg selv, sine kvaliteter, egenskaper, muligheter og også begrensninger. Vi er her for å gi dem et speil der de ser seg selv.

Mange av de som kommer, er nervøse. Noen er redde og fulle av skam. Ikke alle har vært like heldige i møtet med arbeidskontor tidligere, selv om stigmatiseringen av arbeidsledige ikke er så utbredt som i England.

– Empati er svært viktig i denne jobben. Flere begynner å gråte av lettelse når de føler de blir møtt av noen som har forståelse og er genuint interessert i å hjelpe dem.

Peyró sier det har mye med egen innstilling å gjøre, at det er viktig å være positiv. Men det er et svært vanskelig arbeidsmarked, og der stopper hennes jobb som psykolog. Hun kan ikke endre arbeidsmarkedet. Men hun kan motivere mennesker til å se muligheter og løsninger.

ANSIKT TIL ANSIKT: - Vi er her for å gi dem et speil der de ser seg selv, sier psykolog Christina Peyró om jobben sin ved arbeidskontoret i

«Ni-Ni»: Et rop om hjelp

Peyró har møtt flere «ni-ni», unge som verken jobber eller studerer (se egen boks). Som ofte svarer de «hva som helst» på spørsmålet om hva de vil jobbe med. Et slikt svar er tegn på at personen ikke tar ansvar.

– En ni-ni er et menneske som i praksis roper om hjelp, som sier «se meg, jeg er her!» Deres måte å forsøke å bli sett på er paradoksalt nok at de er passive. Det første er at de må forstå at jeg respekterer dem. Så er det jobben med å få dem til å se seg selv, til å ta ansvar, og si noe om hvor de ønsker å være om 10 år, sier Peyró. Mange av «ni-ni» har en ekstra ballast og en vanskelig familiebakgrunn.

Arbeidskontoret i Barrio Gotico tilbyr et fire ukers kurs for arbeidssøkere ledet av psykologer som er spesialisert i coaching. Deltakerne sitter konsentrert over pc-ene og enser ikke at de har fått besøk. Kurset pågår i grupper, men ved spesielle behov får deltakerne individuell rettledning. Det er det eneste av denne type kurs som tilbys i Spania, og det har hatt stor suksess, forteller Peyró entusiastisk.

Spania er et katolsk land med sterke familietradisjoner, og de fleste unge bor hjemme hos foreldrene. Der også foreldrene er arbeidsledige, lever gjerne hele familien på besteforeldrene, det er ikke uvanlig, forteller direktøren av arbeidskontoret, Elena Cordoy.

– Det er ikke bare en finansiell krise vi står overfor, men også en verdikrise. Arbeidslivet er blitt mye tøffere, det er mer utnyttning av arbeiderne. Samtidig er den yngre generasjonen mindre villig til å vise ansvar og anstrenge seg, sier Cordoy, som har jobbet med arbeidsledige i Spania i over 40 år.

«- Flere begynner å gråte av lettelse når de føler de blir møtt av noen som har forståelse og er genuint interessert i å hjelpe dem»

Cristina Peyró, psykolog ved et arbeidskontor i Barcelona

Med psykologer i ledelsen

På Plaza Catalonia står det to unge som reklamerer for prosjektet Barcelona Treball Joves midt mellom alle turistene på shopping. Myndighetene i Catalonia har fulgt rådet fra WHO og satt i gang et stort prosjekt for å skape arbeidsplasser, Barcelona Activa. Barcelona Treball Joves er den delen av programmet som er rettet mot unge.

– Vi har et variert tilbud, vi arrangerer blant annet studie- og yrkesveiledning for skoleklasser på videregående nivå. Vi har også grupper av unge arbeidssøkere som vi jobber med på lengre sikt ledet av psykologer, sier Sara Diaz, leder for programmet. Også her har de sett viktigheten av å bruke psykologer. Diaz er sosiolog, men de tre andre i ledelsen er psykologer.

Programmet driver over 10 ungdomssentre rundt om i Barcelona med kurs og aktiviteter.

– Vi jobber mye med å få folk til å visualisere hva de ønsker, for deretter å følge det opp med handling. Dersom du er tørst og det står ei flaske foran deg på bordet, hva gjør du da? Jo, du går mot bordet, løfter flasken, skur av korken og drikker. Dette er et banalt eksempel, men mange føler seg fanget av den vanskelige situasjonen og vet ikke hvor de skal begynne.

Diaz er enig med Cordoy i at krisen ikke bare er økonomisk. Det er også en verdikrise og en kulturell krise. Kvaliteten på utdanningen i Spania er blitt verre, mener hun, og bedre blir det ikke med nedskjæringen.

– Dessverre er det slik at det ikke alltid er samsvar mellom den visjonen en har, og det arbeidet en legger i å nå målet, sier Diaz.

14 MILLIONER NEETS

- 14 millioner europeere mellom 18 og 29 år er verken i utdanning eller i jobb. Denne gruppen kalles NEETs (not in employment, education or training), «nini» på spansk, og koster EU-landene 153 milliarder euro, ifølge Eurostat
- Arbeidsledigheten blant unge i Barcelona ligger rundt 55 prosent, flesteparten av dem har ikke utdanning utover videregående skole
- I 2011 var bare 34 prosent av de mellom 18 og 29 år i arbeid i Europa, det laveste tallet noensinne registrert av Eurostat. De landene der det står verst til, er Irland, Italia, Bulgaria og Spania

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 51, nummer 1, 2014, side